

СЕКЦІЯ 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА

УДК 364-78:316.624-055.2

JEL classification D9

Альона СТАДНИК

кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри «Психологія»,
Національний університет «Запорізька політехніка».

ORCID ID: 0000-0003-2986-9765

Віктор КУЗЬМІН

кандидат соціологічних наук, доцент, учений секретар вченої ради,
Національний університет «Запорізька політехніка».

ORCID ID: 0000-0003-4940-9395

Марія КУЗЬМІНА

старший викладач кафедри «Соціальна робота»,
Національний університет «Запорізька політехніка».

ORCID ID: 0000-0003-2101-0630

Катерина ЧЕРВОНА

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВОВИЙ ТА ПСИХО-ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЖІНКАМИ, ЯКІ БУЛИ ЗАДІЯНІ У СФЕРІ НАДАННЯ СЕКС-ПОСЛУГ

Анотація. Жінки та діти-найуразливіші групи населення, які частіше за інших можуть опинитися під ударом збоку викрадачів людей, опинитися у ситуації, коли за обставин (які не завжди залежать від їхньої волі), стають товаром. Секс-індустрія в більшості країн світу знаходиться поза межами Закону. В таких обставинах жінки стають особливо беззахисними, оскільки страх фізичної розправи, негативне відношення суспільства, представників органів влади та інші фактори не є допоміжними, а навпаки, додають їм розгубленості.

В країнах, яких проституція була декриміналізована, ситуація зовсім інша, а відсоток секс-працівниць, постраждалих від беззаконня, значно менша. Факт, що повністю побороти

таке явище, як проституція-неможливо. Проте можливо створити умови, за яких люди, задіяні в цій сфері, вже не будуть поживати себе наодинці зі своїми проблемами.

Місія соціальних працівників-допомога у створенні умов, які б допомогли переломити ситуацію в цій сфері на білш людяну, допомогти жінкам змінити своє життя найкраще, пройти необхідний курс реабілітації та відкрити для себе нові, позитивні риси в житті, в людях, в погляді на життя та повірити в себе.

Ключові слова: соціальна допомога, психологічна допомога, соціальна поведінка, ризикована поведінка, допомога.

Aliona STADNYK

PhD in Sociology, Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Psychology,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic».
ORCID ID: 0000-0003-2986-9765

Viktor KUZMIN

PhD in Sociology, Associate Professor, Academic
Secretary of the Academic Council,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic».
ORCID ID: 0000-0003-4940-9395

Mary KUZMINA

senior lecturer of the "Social Work" department, National
University "Zaporizhzhia Polytechnic".
ORCID ID: 0000-0003-2101-0630

Kateryna CHERVONA

student of the second (master's) level of Zaporizhzhya
Polytechnic University

**LEGAL AND PSYCHO-EMOTIONAL ASPECTS OF SOCIAL WORK WITH WOMEN
WHO WERE ENGAGED IN THE PROVISION OF SEX SERVICES**

Abstract. *Women and children are the most vulnerable sections of the population, who more often than not can find themselves under the side impact of kidnappers, find themselves in a situation where, under circumstances (which do not always depend on their will), they become a commodity. The sex industry is outlawed in most countries of the world.*

In such circumstances, women become especially defenseless, as the fear of physical violence, the negative attitude of society, representatives of the authorities and other factors are not helpful, but on the contrary, add to their confusion. In countries where prostitution has been decriminalized, the situation is completely different, and the percentage of sex workers affected by lawlessness is much lower. The fact is that it is impossible to completely overcome such a phenomenon as prostitution. However, it is possible to create conditions under which people involved in this field will no longer feel alone with their problems.

The mission of social workers is to help create conditions that would help change the situation in this area to a more humane one, help women change their lives for the better, complete the necessary rehabilitation course and discover new, positive traits in life, in people, in their outlook on life and believe in yourself.

Keywords: *social assistance, psychological assistance, social behavior, risky behavior, assistance.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Відношення громадськості та різних країн у світі до надання секс-послуг досить різне, іноді – протилежне. В нашій країні надавати послуги такого типу забороняється законом, а самі працівники осуджуються соціумом.

В деяких країнах надання секс-послуг передбачає адміністративну чи кримінальну відповідальність.

Проте, на наш погляд, слід зауважити, що є країни, які передбачають соціальний захист працівників секс-індустрії, така робота вважається еквівалентом будь-якої іншої роботи, податки регулярно приходять до бюджету країни, робітникам надається повноцінна медична допомога, обстеження, юридичне та психологічне консультування та багато інших. Прикладом такої країни можуть бути Нідерланди, в якій надання подібних послуг надається централізовано, повністю офіційно та не є чимось, що засуджується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Розроблення теорії та методології ризиків започаткували такі автори, як К. Арроу, У. Бек, П. Бернстайн, Е. Гіденс, М. Дуглас, Ф. Найт,

О. Ренн та ін. науковці в працях яких знайшли відображення загальні уявлення про поняття і сутність ризикової сексуальної поведінки як негативного явища, що зачіпає різні сфери життєдіяльності суспільства.

Теоретичні напрями дослідження ризикової сексуальної поведінки представлені у низці робіт, які умовно можна розділити виходячи з наступних підходів: соціологічний аналіз (Т. Парсонс, Р. Бейлс), історико-філософський аналіз (М. Фуко, Г. Маркузе), психологічний (З. Фрейд), соціокультурний (М. М. Бахтін, С. Пропп, О. М. Фрейденберг), етнографічний (М. Мід, Г. Мердок, К. Провост).

Проблему організації соціальної роботи із представниками груп ризику розглянуто в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: К.А. Брукмайер, М. Гогбен, Дж. Кінсі, Дж. Хендерсон, К. Сенгер, М. Хеннінгер, М.П. Лукашевич, Т.В. Семигіна, А.Й. Капська, І. А. Зверевой, Г.К. Лактіонової та ін. Проблеми кризового втручання в соціальній роботі та головним аспектам організацій вуличної соціальної роботи присвячено дослідження О. Ваздюк, І. Трубавіної, С. Філь, М. Панасюк та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – проаналізувати правовий та психо-емоційний аспекти соціальної роботи з жінками, які були задіяні у сфері надання секс-послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Говорячи про соціальну роботу з жінками, що були задіяні у сфері надання секс-послуг, слід відмітити, що ця категорія людей, здебільшого, потребує декількох видів реабілітації, аби відновити свій фізичний, психічний, психологічний та емоційний стан.

Слід розмежовувати терміни – «медична реабілітація» і «валеореабілітація»: медична реабілітація – застосовується щодо хворих, які лікуються в медичних установах, що входять в систему медичного страхування, в той час як валеореабілітація – щодо осіб, які відновлюють здоров'я без ліків в оздоровчих, профілактичних, реабілітаційно-адаптаційних установах (або у фахівців, що мають відповідну професійну підготовку), що не входять в систему медичного страхування.

Індивідуальна програма реабілітації розроблюється на основі рішення уповноваженого органу, який здійснює керівництво державними установами медико-соціальної експертизи, комплекс оптимальних для інваліда реабілітаційних заходів, що включає в себе окремі види, форми, обсяги, терміни і порядок реалізації медичних, професійних та інших реабілітаційних заходів, спрямованих на відновлення, компенсацію порушених або втрачених функцій організму, відновлення, компенсацію здібностей індивіда до виконання певних видів діяльності. В ППР входять:

– Перелік обмежень основних категорій життєдіяльності - здатності до самообслуговування, здатності до пересування, здатності до орієнтації, здатності до спілкування, здатності до навчання, здатності до трудової діяльності, здатності до контролю за своєю поведінкою.

– Перелік заходів медичної реабілітації - реконструктивна хірургія, відновлювальна терапія, санаторно -курортне лікування, протезування та ортопедія.

– Заходи – професійної реабілітації – профорієнтація, професійне навчання і перенавчання, сприяння в працевлаштуванні, професійна адаптація.

– Заходи соціальної реабілітації – соціально-середовищна реабілітація, соціально-психологічна реабілітація, соціально-педагогічна реабілітація, соціокультурна реабілітація, соціально-побутова реабілітація, фізкультурно-оздоровчі заходи і спорт.

Всі люди мають право на найвищий досяжний рівень здоров'я щодо сексуального життя, право на здоров'я і планування сім'ї, право на життя, свободу, недоторканність і безпеку, право не зазнавати нападу або сексуальної експлуатації, право не зазнавати тортур і жорстокого, нелюдського, принизливого покарання чи поведження, право не зазнавати дискримінації за статевим принципом, право на приватне життя, право на фізичну недоторканність та право домагатися задовільного і безпечного сексуального життя.

Перелік договорів про права людини та інші документи гарантують ці загальні права. За рідкісним винятком усі вони були підписані кожною з країн світу, включно з країнами ЦСЄ/ЦА. Одними з найважливіших з них можна назвати Загальну декларація прав людини, Міжнародний договір про громадянські та політичні права, Міжнародна конвенція про економічні, соціальні та культурні права, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Проте, Європейська конвенція про права людини та Європейська конвенція про запобігання тортурам і нелюдському та принизливому поведженню й покаранню діють лише в країнах Європи.

Стаття 12 Міжнародної конвенції про економічні, соціальні, культурні та політичні права означає право кожного на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я.

Крім того, вона позначає кроки, які повинні зробити держави, що приєдналися до неї, щоб якнайповніше реалізувати це право, включно з вжиттям заходів, розроблених для профілактики поширення хвороб і усунення дискримінації в доступі до послуг охорони здоров'я та лікування. Конвенція стосується також сексуального та репродуктивного здоров'я і підтверджує рівноправність статей. ВІЛ/СНІД і більшість інших захворювань не згадуються в Конвенції спеціально, але багато аналітиків і політиків вважають, що угода має на увазі також і профілактику, лікування та догляд у сфері ВІЛ/СНІДу.

Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, що була ухвалена Організацією Об'єднаних Націй більш, ніж 70 років тому.

Підтримало цю конвенцію близько 75 країн, зокрема, Європейські країни, Україна, Угорщина, Македонія, Чорногорія, Албанія, Польща, Боснія й Герцоговина та інші.

Згідно умов цієї конференції, мають нести відповідальність такі люди, які:

- набувають, спокушають або відводять третю особу з метою втягнення її в проституцію, навіть за згодою цієї особи.
- експлуатують проституцію третьої особи, навіть за її згодою.
- утримують або керують публічним будинком або свідомо фінансують чи беруть участь у фінансуванні публічного будинку.
- свідомо надають або здають в оренду будівлю для цілей проституції.

Багато жінок потрапляють у секс-бізнес без примусу. Навпаки, вони обирають його з різних причин, які можуть мати або не мати стосунку до економічної самостійності, незалежності або фінансової безвиході. З моральних або медичних причин заборона секс-бізнесу взагалі не є розумною стратегією, що може призводити до суперечливих результатів. Можливо, для багатьох жінок право на працю тут обмежується, а заборона часто витісняє це заняття в тіньову зону, у такий спосіб збільшуючи ризик для здоров'я секс-працівниць і обмежуючи їхню можливість відстоювати свої права. Для боротьби зі злочинністю, економічною нерівністю і для сприяння успішній діяльності з профілактики ВІЛ/СНІДу необхідно визнати і прийняти проституцію як роботу, яку обирають за особистими уподобаннями.

European Committee on Women's Rights and Gender Equality, що було засновано у 2004 році, взяли на себе роль захисника юридичних прав секс-працівників та заявили, що будь-яке нове законодавство про надання секс-послуг має передбачати ці права у будь-якій країні світу.

Одним із прикладів можливих негативних наслідків прав жінок, в інших відношеннях, добровільних угод – може слугувати Протокол Організації Об'єднаних Націй про запобігання та припинення торгівлі людьми і покарання за неї. Цей протокол було ухвалено у 2000 р., у ньому надається конкретне визначення торгівлі людьми.

Стаття 3 дає таке визначення: "здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передання, переховування та одержання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або вразливістю становища, або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу". Протокол успішно викриває секс-бізнес із примусу.

Однак він практично не визнав існування проституції не з примусу і ніяк не заявив про те, що необхідно визнати і захистити права людини секс-працівників.

Рекомендація №19 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок закликає держави вжити заходів для боротьби з гендерним насильством, посилаючись на те, що воно знижує можливість жінок користуватися правами та фундаментальними свободами, зокрема правом на життя, правом не піддаватися катуванню та жорстокому, нелюдському або принизливому поводженню чи покаранню, права секс-працівників правом на юридичний захист, правом на свободу і безпеку особистості, правом на рівний захист закону і правом на найвищий досяжний рівень здоров'я.

Насильство—проблема, з якою дуже часто стикаються представники секс-індустрії. Воно може бути як фізичним, так и психологічним. Страшніше за все те, що людина не може себе захистити або пожалітись, якщо подібна ситуація мала місце, оскільки проституція в більшості країн світу є злочином, який карається законом. При цьому зовсім не важливо, чи людина обрала цей шлях за своїм бажанням чи певними переконаннями, або була жертвою викрадачів людей та не змогла вчасно врятуватись.

Індивідуальна проституція – це незаконна діяльність. Таку діяльність ,зазвичай, відносять до адміністративних або кримінальних злочинів. Кримінальна відповідальність не вирішує всіх проблем, проте значно ускладнює існуючі.

Оскільки повністю видалити проституцію абсолютно нереально, та декриміналізувати цей вид діяльності можливо, що дасть не тільки такі переваги, як захищеність в соціальному плані працівників цієї сфери, а й приведе до поповнення бюджету країни за рахунок податків за цей вид діяльності, окрім цього, слід не забувати, що такий підхід може привести до негативної динаміки ВІЛ та СНІД, оскільки у працівників будуть всі необхідні засоби захисту та можливість вчасно перевіряти стан свого організму.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Насильство – проблема, з якою дуже часто стикаються представники секс-індустрії. Воно може бути як фізичним, так и психологічним. Страшніше за все те, що людина не може себе захистити або пожалітись, якщо подібна ситуація мала місце, оскільки проституція в більшості країн світу є злочином, який карається законом. При цьому зовсім не важливо, чи людина обрала цей шлях за своїм бажанням чи певними переконаннями, або була жертвою викрадачів людей та не змогла вчасно врятуватись.

Індивідуальна проституція – це незаконна діяльність. Таку діяльність ,зазвичай, відносять до адміністративних або кримінальних злочинів. Кримінальна відповідальність не вирішує всіх проблем, проте значно ускладнює існуючі. Оскільки повністю викоринити

проституцію абсолютно нереально, та декриміналізувати цей вид діяльності можливо, що дасть не тільки такі переваги, як захищеність в соціальному плані працівників цієї сфери, а й приведе до поповнення бюджету країни за рахунок податків за цей вид діяльності, окрім цього, слід не забувати, що такий підхід може привести до негативної динаміки ВІЛ та СНІД, оскільки у працівників будуть всі необхідні засоби захисту та можливість вчасно перевіряти стан свого організму.

Організації, в яких реалізується відновно-медична, психологічна, соціально-психотерапевтична допомога, можна розділити з профільного принципом-кардіореабілітаційні центри, нейрореабілітаційні центри, центри ортопедичної реабілітації, реабілітаційні центри для залежних, військово-медичні реабілітаційні центри, центри реабілітації для дітей та підлітків.

Список літератури

1. Маслоу А. Г. (2020), *Motivatsiya i lichnost'* [Motivation and personality] Kyiv: PSYLIB, Ukraine.
2. Панок В. Г. (2003), *Osnovy praktychnoyi psykholohiyi* [Basics of practical psychology] Kyiv: Lybid, Ukraine.
3. Папуча Н. В. *Osobennosti psikhologicheskoy pomoshchi posle psikhotravmy v ranney yunosti* [Features of psychological assistance after psychotrauma in early youth] Kharkiv, Ukraine.
4. Токарева Н. М. *Suchasnyy pidlitok u systemi psykholoho-pedahohichnoho suprovodu* [A modern teenager in the system of psychological and pedagogical support] Kryvyi Rih : TOV VNP «Interservis» , Ukraine.

References

1. Maslow A. G. (2020), *Motivatsiya i lichnost'* [Motivation and personality] Kyiv: PSYLIB, Ukraine.
2. Panok V. G. (2003), *Osnovy praktychnoyi psykholohiyi* [Basics of practical psychology] Kyiv: Lybid, Ukraine.
3. Papucha N.V. *Osobennosti psikhologicheskoy pomoshchi posle psikhotravmy v ranney yunosti* [Features of psychological assistance after psychotrauma in early youth] Kharkiv, Ukraine.
4. Tokareva N. M. *Suchasnyy pidlitok u systemi psykholoho-pedahohichnoho suprovodu* [A modern teenager in the system of psychological and pedagogical support] Kryvyi Rih: TOV VNP “Interservis”, Ukraine.